

DICȚIONARUL ENCICLOPEDIC AL SCRITORILOR BASARABENI. PORTRERE LITERARE

Miroslava METLEAEVA (LUCHIANCIKOVA)

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1404-6598>

VADIM CIRKOV: PE CONTRASENS

Numele acestui scriitor nu este prea cunoscut cititorului contemporan din Republica Moldova, dar merită să fie amintit, fiindcă creativitatea lui se deosebește de viziunea susținută de reprezentanții realismului socialist din perioada nu așa de îndepărtată de primele decenii ale secolului al XXI-lea.

VADIM CIRKOV, scriitor, jurnalist, scenarist de limba rusă, membru al Uniunii Jurnaliștilor, Uniunii Scriitorilor din Moldova și Uniunii Scriitorilor din fosta URSS (1984), s-a născut la 18 noiembrie 1933 în orașul Viatskiye Poleany, regiunea Kirov, Rusia. Tatăl, Alexei Vasilievici, a fost căpitanul comunicației fluviale, a pierit pe front în 1942. Mama, Klavdia Vasilievna (născută Kalsina), a muncit în calitate de contabilă toată viața. În 1945, împreună cu mama și tatăl său vitreg, Vadim Cirkov a plecat la Cernăuți. În 1952 și-a făcut studiile la Școala de marină militară din Sevastopol. Și-a onorat serviciul militar în Sevastopol. În 1956 a fost admis la Institutul Pedagogic din Odessa. După absolvire, a devenit profesor la Școala Superioară Maritimă din Odessa. În 1960 s-a mutat la Chișinău. A lucrat ca jurnalist la ziarele: „Tineretul Moldovei”, „Moldova sovietică”, „Tânărul leninist”, „Chișinăul de seară”, precum și ca scenarist la Studioul de cinema „Moldova-film”: a scris peste 20 de scenarii pentru filme documentare.

Prima carte *Здесь ключ от города. Повести* (Aici e cheia orașului. Povestiri) a fost publicată în 1977, iar după aceasta au fost publicate cărțile pentru copii: *Снежных дел мастера* (Meșterii zăpezii), *Доброе племя индейцев Сиу* (Tribul bun al indienilor Siu), *Этот смешной народ воробьи* (Acest popor amuzant vrăbiile), *Вот столечко тигра* (Iată un pic de tigrul), *Разве можно жить без приключений?* (Oare e posibil să trăiești fără aventuri?) etc. Din 2000 locuiește în New York, SUA.

Primele două lucrări ale lui V. Cirkov: *Страна недописанных сказок* („Țara poveștilor neterminate”) și *Семь акварелей с острова Гризоль* („Șapte acuarele din insula Grisol”) au fost publicate în 1977 de editura din Chișinău „Literatura Artistică” sub titlul general *Здесь ключ от города. Повести* („Aici e cheia orașului”). De atunci nu au mai fost reeditate. În dicționarul biobibliografic *Русская литература Молдовы в лицах и персоналиях. XIX — начало XXI веков* („Literatura rusă din Moldova în persoane și personalități. Sec XIX – începutul sec. XXI”) (2003) Vadim Cirkov este prezentat ca prozator pentru copii. Cu toate acestea, maniera specială fabuloasă de a scrie a lui Vadim Cirkov, în cele mai interesante lucrări ale sale din perioada tinereții, presupune nu numai un text concret într-o formă concretă, ci și un subtext complex și complet ambiguu. O abordare superficială a operelor menționate mai sus minimalizează măiestria artistică a scriitorului.

Mihai Cimpoi în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (p. 278) notează: „Drumul spre Centru pentru omul de cultură de altă limbă din provincie, un drum cu bariere psihologice: conștiința că aparține altei culturi și că trebuie să se sincronizeze cu procesele evolutive ale acesteia trebuie să se împace cu conștiința apartenenței la un alt mediu geocultural (și geopsihic evident)”. Vadim Cirkov a fost, probabil, singurul autor de limba rusă din Moldova din anii '70 ai secolului al XX-lea, care a actualizat nu rolul „vechi” al scriitorului ca reprezentant al poziției „adevărate”, dar a demonstrat capacitatea de a înfățișa lumea într-un alt mod.

Opera unor personalități importante din acea vreme: Vladimir Beșleagă, Vasile Vasilache, Ion Druță și Aureliu Busuioc, care, spre deosebire de normele dominante, au manifestat un interes față de existența umană interioară, au influențat proza lui Vadim Cirkov, scriitorul cunoscându-le îndeaproape.

Primele povestiri reflectă, de asemenea, influența fluxului literar al așa-numitei generații „Ochiul al treilea” a poezilor și prozatorilor moldoveni, care au contestat tirania realității atunci când pseudo-realismul a atins un punct critic și a servit drept pretext pentru schimbările radicale în literatură. Combinarea

realismului cu elementele modernismului și anticiparea tehnicilor postmodernismului constituie unitatea armonioasă a primelor lucrări ale lui Vadim Cirkov.

Pe măsură ce înaintăm spre sfârșitul primei nuvele din cartea *Здесь ключ от города* („Aici e cheia orașului”), aflăm că autorului i-au trebuit 14 ani ca să scrie *Страна недописанных сказок* („Țara poveștilor neterminate”). Aici se simte un puternic subtext, legat de modul de viață spirituală a cetățenilor în perioada postbelică. Personajele din povești se simt... defecte. Sunt *neterminate* de autorul anterior al poveștii și, prin urmare, apelează la personajul principal, un jurnalist, pentru a termina de scris viața lor. Ei înșiși sunt incapabili s-o schimbe creativ și așteaptă apariția cuiva care le poate diversifica lumea lor încremenită. În orașul Muscat, inventat de el, locuitorii au abandonat inscripțiile NO EXIT pe ușile teatrelor, cinematografele și altor locuri publice, înlocuindu-le cu – EXIT ESTE, DAR NU AICI. „Așa”, scrie autorul, „este mai plăcut de lecturat, fiindcă rămâne o speranță”.

Семь акварелей с острова Гризоль („Șapte acuarele din insula Grizol”) este o poveste despre o călătorie peste Marea Neagră a unui bărbat adult și a unui băiețel care, pentru prima dată, a mers atât de departe de casă fără mamă. Ce poate atrage cititorul într-o narațiune care nu este bogată în evenimente? Cititorul intuiește că bărbatul este un prieten apropiat al mamei băiatului. Acesta decide să-și dedice vacanța unei călătorii cu un băiat aflat în preadolescență, când, de fapt, tatăl copilului ar trebui să fie pe aproape, dar acesta a murit. Iar omul își asumă acest rol. I-a reușit? În povestire aproape nu există dialoguri. Adultul joacă conștiincios rolul unui om stereotipic: este moderat nepolitic, moderat familiarizat cu așteptările băiețești de aventură.

În același dicționar - îndreptar bibliografic *Русская литература Молдовы в лицах и персоналиях. XIX — начало XXI веков* este notat: «Для творчества В. Чиркова характерны глубокое знание психологии ребенка, увлекательный сюжет, сочетающийся с богатым познавательным материалом, тяга к научной фантастике. Лукавая улыбка, доверительная интонация, тонкий юмор неизменно присутствуют на страницах его добрых книг” (Opera lui V. Cirkov se caracterizează printr-o cunoaștere profundă a psihologiei copilului, o intrigă fascinantă, combinată cu materialul bogat informativ, o atracție spre literatură științifico-fantastică. Un surâs șiret, o intonație confidențială, un umor subtil sunt prezente invariabil pe paginile cărților sale amabile – trad. n., p. 280). La Mihai Cimpoi găsim: „Scriitorul rus din Basarabia a fost obligat, la diferite etape, să fie **ideologul** culturii sale sau chiar purtătorul ideologiei oficiale. Firește, scriitorii veritabili au evitat

astfel de implicări păgubitoare pentru talent” (p. 279). Vadim Circov a fost unul din acele personalități.

La New York, unde scriitorul trăiește din 2000, activitatea artistică a acestuia a continuat. Scriitorul are o nouă colecție de basme și aventuri: *Учёные труды профессора Догадайкина (доктора гео-био-фило-было-фантазмантиас-параболических наук* („Lucrările științifice ale profesorului Dogadai-kin (doctor în științe geo-bio-phylo-bylo-fantas-mantas-parabolice”), o colecție de basme *Страшно, весело, чудесно!* („Înfricoșător, distractiv, minunat!”), care a fost publicată într-o carte la Editura „Слово-Word” din New York.

Opere:

Снежных дел мастера (Meșterii zăpezii). Chișinău: Lumina, 1970, 72 p.
Этот смешной народ воробьи (Acest popor amuzant vrăbiile). Chișinău: Lumina, 1972, 31 p.

Здесь ключ от города. Повести (Aici e cheia orașului. Nuvele). Chișinău: Literatură artistică, 1977. 179 p.

Доброе племя индейцев Суу (Tribul bun al indienilor Siu). Chișinău: Literatură artistică, 1980, 114 p.

Вот столечко тигра (Iată un pic de tigrul). Chișinău: Literatura artistică, 1982, 90 p.

Дай оглянись (Lasă-mă să mă uit în urmă). Chișinău: Literatura artistică, 1984, 186 p.

Разве можно жить без приключений? (Oare e posibil să trăiești fără aventuri?). Chișinău: Literatura artistică, 1986, 182 p.

Возвращение Пэкалэ (Întoarcerea lui Păcală). Chișinău: Literatura artistică, 1989, 180 p.

Семеро с планеты Коламба (Cei șapte de pe planeta Colamba). Chișinău: Hyperion, 1991, 318 p.

Фиолетовая весна (Primăvara mov). Chișinău: Negociator, 1999, 52 p.

Страшно, весело, чудесно! (Înfricoșător, distractiv, minunat!). New York: Слово-Word, 2004, 116 p.

Proza scurtă a scriitorului este publicată în ziarele literare din SUA, Israel și Rusia. În 2014, *Altaspera Publishing & Literary agency INC* din Toronto, Canada, a publicat cartea *Таинственный полуостров (Peninsula misterioasă)*, inclusiv trilogia *Кукурузные человечки (Puștii din porumb)*; *Рассказы дяди Миши-одессита (Povestirile unchiului Mișa din Odesa)*; *Как ветер поскользнулся (Cum a alunecat vântul)*.

În concluzie, subliniem că toată bibliografia este scrisă în limba rusă. Observăm că opera scriitorului n-a atras atenția criticii autohtone, de asemenea, și publicistica lui Vadim Circov din anii '90 a secolului trecut venea în contrast cu ideologia veche a totalitarismului.

Referințe bibliografice:

1. **Белых Е.** *Снежных дел мастера (Meșterii zăpezii)*. În: *Детская литература*, 1974, № 1, с. 64.
2. **Продан Р.** *Явь и сказка (Realitatea și basmul)*. În: *Вечерний Кишинёв*, 1978, № 23.
3. **Щербак Е.** *Тебе подарен город (Ți-a fost dăruit un oraș)*. În: *Молодёжь Молдавии*, 1978, № 23.
4. **Бурдюжа З.** *Почему ветер не стал почтальоном (De ce vântul nu a devenit poștaş)*. În: *Кодры*, 1984, № 4, с. 148-149.
5. **Димитренко Е.** *Взором острым и внимательным (Cu o privire pătrunzătoare și atentă)*. În: *Вечерний Кишинёв*, 1985, № 9.
6. **Розенштрах А.** *Пэкалэ – новый и вечный (Păcală – cel nou și etern)*. În: *Советская Молдавия*, 1989, № 24.
7. **Лефтер Э.** *О Чиркове В. (Despre Cirkov V.)*. În: *На стыке веков и культур*. Кишинёв: Ruxanda, 2000, с. 76-82.
8. **Шпак И. И.** *О Чиркове В. (Despre Cirkov V.)*. În: *Русская литература Молдовы в лицах и персоналиях. XIX — начало XXI веков. Библиографический словарь-справочник*. Авторы-составители К. Шишкан, С. Пынзару, С. Прокоп. Кишинев: Инесса, 2003, с. 280-281.
9. **Метляева М. Г.** *Против течения: о творчестве Вадима Чиркова, русского прозаика Молдовы последней трети XX века (Pe contrasens: despre opera lui Vadim Circov...)*. În: *Лингвориторическая парадигма: теоретические и прикладные аспекты*, Сочинский государственный университет, 2015, № 20, с. 116-122.

Mențiuni:

Premiul Național Literar „Золотое перо Руси” (*Penița de Aur a Rusiei*) – 2007, pentru povestirea *Чудесный мост (Podul minunat)*.

Premiul național literar pentru copiii „Заветная мечта” (*Visul drag*) – 2007-2008, pentru cea mai bună lucrare de *science fiction* sau *fantasy* – povestirea *Охотники за пришельцами (Vânătorii de extraterestri)*.

Premiul Național Literar „Золотое перо Руси” (*Penița de Aur a Rusiei*) – 2010, la nominalizarea „Basm” – pentru *Учёные труды профессора Догадайкина* (Lucrările științifice ale profesorului Dogadaikin).

Premiul literar „Mark Aldanov” – 2011, de la New Journal Corporation (New York, SUA) pentru nuvela *Белогвардеец (Albgardistul)*.

NOTA: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.03 *Contexte socio-culturale autohtone și interconexiuni europene în creația populară și literatura cultă din Basarabia (sec. XIX până în prezent)*, Institutul de Filologie Română „Bogdan P.-Hasdeu” al MEC.